

Folketinget

Sekretariatet for delegationen til OSCE's Parlamentariske Forsamling

Til delegationens medlemmer og stedfortrædere

OSCE's parlamentariske Forsamling
OSCE alm. del - Bilag 28
Offentligt

31. januar 2007
Ref. 06-001625-1

Rapporter fra diverse valgobservationer

Til orientering omdeles MF Jens Chr. Lunds rapporter fra hans valgobservationer i Albanien den 3. juli 2005, Belarus den 19. marts 2006, Montenegro den 21. maj 2006 og Bosnien-Hercegovina den 1. oktober 2006.

Med venlig hilsen

Charlotte Faber

Valgobservation i et meget specielt land.

Søndag den 1. oktober var jeg udpeget til at være valgobservatør i Bosnien – Hercegovina af OSCE.

Det blev en på alle måder spændende og udbytterig tur.

Allerede da jeg landede i Sarajevo kom følelsen af min tid i UNPROFOR i 1994-95 tilbage.

Jeg huskede, at kun FN's ukrainske fly kunne lande i lufthavnen og ofte under beskydning.

Jeg mindedes den ødelagte lufthavn og den totalt ødelagte by.

Jeg tænkte på den tunnel under lufthavnen, som vi vidste var der, og som virkede som forsyningslinie for de indesluttede beboere i Sarajevo.

Da jeg kørte ind til Holliday Inn gik tankerne automatisk tilbage til de forfærdelige situationer, hvor folk blev skudt på åben gade, i deres lejligheder og i deres biler fra stillinger oppe i bjergene og i nogle af højhusene.

Jeg mindes også de danske soldaters store indsats med tab og alvorlige skader til følge.

Da jeg så det renoverede hotel Holiday Inn, som i dag fremtræder i en forfærdelig gul farve, men dog storladent og velrenoveret, så jeg for mig det samme hotel smadret af kampvognsgranater, raketter og maskingeværsalver i 1994-95.

Jeg så den i dag meget trafikerede gade foran hotellet, og sammenlignede med den gade, som i 1994-95 stort set var tom, da den lå fuldstændig udsat fra bjergene.

Generelt blev mit første indtryk i år 2006 en stor lettelse. Byen og lufthavnen er i dag relativt velfungerende og ikke farligere at færdes i end andre europæiske storbyer.

Jeg var på forhånd orienteret om, at jeg havde fået mit ønske opfyldt. Jeg fik Pale og bjergområdet omkring Pale som valgobservationsområde sammen med en lettisk kollega.

Pale var som bekendt serbernes "hovedstad" under borgerkrigen. Her boede og styrede Karadic og general Mladic den serbiske krig. Jeg var selvfølgelig spændt på, hvordan det serbiske samfund ville tage imod den "gamle oberst", nu hvor jeg kom som valgobservatør. Lad mig slå fast, at næsten uden undtagelse mødte jeg venlige, rare og positive mennesker, der var 100 % indstillet på et fair og frit valg.

Eneste undtagelse var et valgsted, der var placeret i det område, hvor serberne under krigen beskød Sarajevo hårdest fra.

Der var der i hvert fald en ung "hardliner", der ikke havde lært meget af den forfærdelige borgerkrig og som beskyldte såvel muslimerne som verdenssamfundet for al verdens dårligheder. Jeg vil dog ikke lade en person påvirke mit generelle indtryk af de serbiske vælgere, observatører og valgkomiteer.

Netop fordi jeg var i bjergområderne mellem Pale og Sarajevo, fik jeg udpeget de serbiske stillinger – både kampvognstillinger, mortar - og artilleristillinger og en stor del af deres forsvarslinier. Jeg fik af min bosniske chauffør også forklaret muslimernes militære indsættelser og vist hvor hans bror blev dræbt og han selv blev alvorligt såret. Hele seancen overbeviste mig igen om, at krig er forfærdelig, men borgerkrig er barbarisk.

Selve valget

Dayton-aftalen medfører, at valghandlingerne blev endog meget uoverskuelige. Der skulle på hvert valgsted gennemføres fra 4 til 6 forskellige valg med mange partier og mange kandidater. Uanset disse helt umulige vilkår, er det min opfattelse, at åbningen af valgstederne og selve valget gik godt. På OSCE-sprog kan det fastslås, at valget blev gennemført "FRIT og FAIR".

Det eneste større problem var borgernes nye ID-kort, der medførte, at mange skulle stemme langt fra deres nuværende bopæl – og det var bestemt ikke gået op for en stor del af vælgerne.

Det, der gik værst ved valget, var optællingen – der gik nærmest ringe på trods af, at ingen ville snyde. Det kan jeg sige med stor sikkerhed. Ud over os blev valget også kontrolleret af ca. 6 valgobservatører fra forskellige partier på hvert valgsted. Problemet var de ufattelige mange og indviklede rapporter, der skulle forstås og udfyldes af en valgkomite. På "mit valgsted" var komiteen præget af stor usikkerhed, selv om der kun var afgivet 174 stemmer. Uanset det relativt lille antal stemmer tog optællingen over seks timer, med usikkerhed, telefonering efter hjælp og endog en lille tåre fra en af komiteens medlemmer, der følte, at det her var for hårdt, og at hun ikke kunne udfylde rollen.

Vores opgave var kun at observere og rapportere, men jeg må indrømme, at vi også gik ind i den trøstende rolle og i enkelte tilfælde undlod vi ikke at pege på de skemapunkter, som komiteen tydeligt ikke havde set og forstået. Efter 6 hårde timer forelå et 100 % korrekt resultat af valget – uden garanti for korrekte skemaer.

Katastrofe

Næsten alle valgsteder oplevede de samme problemer med optællingen. Alligevel var der nogle af mine parlamentariske kollegaer, der følte, at deres skønhedssøvn var vigtigere end observationen af optællingen.

Jeg finder det moralsk forkasteligt, at parlamentarikere ikke er i den fornødne fysiske og mentale form til at kunne overvære hele valghandlingen, selv om det indebærer både 20 eller 24 timer uden søvn.

Naturen

Jeg kan ikke undlade at nævne, at Vor Herre var i godt lune, da han bestemte naturen på Balkan. Også i bjergområderne omkring PALE og Sarajevo blev jeg gentagne gange slået med benovelse over en sådan flot natur på en solfyldt 1. oktoberdag. Jeg kan også se for

mig, hvordan bjergene fremstår som formidable skisportssteder ved vintertid. Med andre ord et fantastisk turistmål året rundt – men et turistmål, som ikke opnår de fornødne indtægter, da turisterne er bange for miner, for uro og vold. Det er naturligvis befolkningens egen skyld, at det er sådant, men jeg håber for landets fremtid, at turisterne vil komme igen.

EU

Uanset forskellige politiske og etniske holdninger, er der en ting, som alle drømmer om og det er medlemskab af EU. Den dag, nogen tager håbet om et fremtidigt medlemskab af EU fra bosniakerne, serberne og kroaterne i Bosnien-Hercegovina, vil mismodet vende tilbage med de mest alvorlige konsekvenser som en mulig konsekvens. Alene derfor bør vi kæmpe for en ændret forfatning i EU, der åbner en fremtidig dør for flere medlemmer og også for Bosnien Hercegovina, når landet lever op til EU's krav og forventninger.

Jens Chr. Lund (S).

Rapport om valghandlingerne i Bosnien – Hercegovina.

Hermed rapporten over valgobservation i Sarajevo. Jeg vedhæfter også en artikel.

REJSEN:

Af private årsager kunne jeg først rejse fra Danmark fredag eftermiddag.
Det er på mange måder for sent, da man derved ikke kan deltage i fredagens briefinger.

Anbefaling: Udrejse så tidligt, at man kan deltage i alle briefinger.

LØRDAGENS BRIEFINGER:

Generelt var de gode og dækkende. Specielt spændende var partiernes indlæg og LTO'ernes råd.
Pinligt er imidlertid at konstatere, at mange parlamentarikere tilsyneladende foretrækker andre aktiviteter frem for de arrangerede briefinger.

Anbefaling: Alle danske valgobservatører bør vise det gode eksempel og deltage i de arrangerede orienteringer.

VALGHANDLINGERNE:

Selve observationerne var arrangeret fint.
Der blev stillet en dygtig tolk og en tilsvarende dygtig kører til rådighed. Min lettiske partner og jeg havde derfor gode muligheder for en effektiv observation.
Det er imidlertid pinligt at observere, at mange parlamentsmedlemmer undlader at observere optælling af stemmer.
Det er tydeligvis et irritationselement for de øvrige observatører.

Anbefaling: Kun medlemmer, der er i fysisk og psykisk form til at kunne gennemføre hele observationen uanset om det tager 16 eller 24 timer bør deltage.

KONKLUSION:

En god og spændende observation. Valgsystemet er tydeligvis konstrueret af de "eksperter", der stod bag Dayton – aftalen.
Konstruktionen er bestemt interessant, men så indviklet, at specielt optællingen af stemmer og den bureaukratiske rapportering er særdeles besværligt for valgkomiteerne.

Generelt var valget dog frit og fair.

Oplevelser som valgobservatør i Montenegro.

Som tidligere oberst og som Folketingsmedlem har besøgt og været valgobservatør i mange tidligere østeuropæiske lande. Oplevelsen som valgobservatør i Montenegro vil imidlertid komme til at stå højt på listen over spændende opgaver.

Når det for mig er særligt spændende, er det fordi jeg husker min tid som chef for planlægningsstaben for FN – styrkerne i Kroatien, Bosnien og FYROM (Makedonien). Jeg får stadig mareridt over de forfærdelige situationer med borgerkrig, drab, koncentrationslejre, etnisk udryddelse m.v.

Her 10 år efter oplevede jeg muslimer og serbere placeret i samme valgkommissioner. Jeg så, at alle parter kom fredeligt til de samme valg og accepterede resultatet uden at starte en ny krig. At jeg yderligere oplevede en natur, der givet kan karakteriseres som noget af verdens flotteste, er en ekstra positiv aspekt.

I Bijelo Polje, som var mit område, bor ca. 55.000 personer. 70 % af dem er muslimer og knap 30 % serbere. Jeg så naturligvis ikke, hvad de enkelte grupper stemte, men det er mit klare indtryk, at afstemningsresultatet blev forårsaget af forskellige holdninger på tværs af religion og erhverv, ja selv på tværs af de enkelte familier. Det er nyt i den del af verdenen - og det er positivt.

Der var over 86 % af borgerne, der stemte. Det viser en stor interesse for demokrati. Jeg så en dame på 80 år, der gik 10 kilometer igennem et bjergrigt terræn for at nå hendes valgsted. Vi observatører kunne ikke køre til denne valgstation, så jeg måtte gå ca. 1 kilometer op af bjerget på en meget smal sti. Jeg havde lidt ondt af mig selv, men det gik over, da min veninde på 80 år kom støttende sig til en stok lavet af lokalt træ.

En mand på 94 år gik seks kilometer for at stemme, og jeg kunne blive ved. Skal vi være ærlige, det ville aldrig ske i Danmark.

Jeg oplevede personer, der arbejdede i Sverige, Tyskland, Svejts og andre lande, komme flyvende hjem til Montenegro for at yde deres til demokratiet.

Jeg oplevede utroligt mange venlige mennesker. Der var 32 grader i skyggen, så vi måtte købe sodavand for at bevare væskebalancen. Problemet var bare, at den lille lokale købmand ikke ville modtage penge, "I er vores gæster", lød det.

Jeg mødte en person, der havde arbejdet i Serbien i mange år. Derfor kunne han ikke stemme. Alligevel var han taget hjem for at følge valget. Han havde flere huse i

landsbyen. I begejstring over at se en valgobservatør fra Danmark tilbød han mig et hus til evig ejendom, bare jeg ville holde ferie i området med min familie en gang. Jeg takkede naturligvis nej tak, men jeg blev rørt over så megen venlighed.

Selv om 70 % var muslimer, så jeg ikke en eneste kvinde, der bar slør. Deres begrundelse var, at det ikke er et krav i Koranen, og at de bedre kan være sammen med serberne og andre, hvis de klæder sig ens.

Jeg så de unge piger – både muslimer og serbere - trave på hovedgaden om aftenen helt analogt med det, jeg så, da jeg i 80'erne var FN – soldat på Cypern. Det var nogle utrolige søde og kønne piger.

Jeg så som nævnt en natur, der var så flot, at det var lige ved at tage pusten fra mig. Der var flotte bjerge, rene floder, blomstrende træer, gamle broer fra 1200 – tallet osv. Der var billige fiskerestauranter, venlige mennesker, ja jeg kunne blive ved.

Der var dog en ting, som gjorde mig ked af det, og det var ikke lokalbefolkningens skyld. Det var de internationale journalister og nogle af de øvrige landes observatører. Nogle af dem omtalte Danmark meget negativt. Rygterne om en hård debatform i Danmark er løbet over hele Europa.

Det, der imidlertid blev mest omtalt, var regeringens afvisning af den rapport, som Danmark har modtaget fra Europarådet. Enkelte sammenlignede os med Hvide Rusland. Præsidenten i Hvide Rusland lader sig nemlig ikke påvirke af kritiske internationale rapporter, da de baserer sig på ”mangler og løgne”. Jeg ved, at vi ikke har en regering, der på nogen måde kan sammenlignes med Hvide Ruslands regering. Jeg synes dog, at vi bør konstatere, at der er disse opfattelser af Danmark rundt om i verdenen. Det er muligvis bl. a. her, at vi bør undlade regeringens standardsvar, ”der er ikke noget at komme efter”.

De negative oplevelser, skal dog ikke ødelægge et indtryk af et fantastisk land, en dejlig befolkning og en utrolig flot natur. Montenegro bliver klart et stort turistmål i fremtiden

Erfaringer som valgobservatør i Montenegro.

Jeg har denne gang valgt at udarbejde dette korte notat om mine erfaringer som observatør og et efterfølgende længere indlæg om mine oplevelser i Montenegro.

1. Min rejse passede i tid helt perfekt m.h.t. ankomsttidspunkt. Jeg deltog i alle briefings og møder forud for valget. Det er IKKE tilfældet for langt de fleste observatører.
2. Det udleverede materiale fra OSCE var af god standard og absolut dækkende for opgavens løsning.
3. OSCE understregede meget klart, at det væsentligste ved vor opgave var at kontrollere optællingen af stemmerne, da evt. valgfusk lettest kan gennemføres i denne fase. OSCE opfordrede også os observatører til at følge resultaterne fra valgstedet til det regionale opsamlingssted. OSCE har erfaret, at der ved de seneste valg ikke er gennemført kontrol af optællingen.
4. Min estiske makker og jeg blev udvalgt til at kontrollere i den nordlige del af Montenegro omkring byen Bijelo Polje, hvor befolkningssammensætningen er ca. 70 % muslimer og knap 30 % serbere. Jeg konstaterede på intet tidspunkt i mit område spændinger imellem de, der var for Unionen og de, der var for uafhængighed. Det er også min oplevelse, at befolkningens beslutning ikke baserede sig på religiøs observans.
5. OSCE's feed – back møde og pressekonferencen gik rimeligt. Pressekonferencen var dog i nogen grad præget af, at der blandt politikerne tydeligvis var enkelte, der ikke har erfaring fra tidligere missioner.
6. Jeg mødte mange observatører fra såvel OSCE som fra øvrige organisationer. Jeg er ikke imponeret over standarden ved alle observatører. Der er nogle, der absolut ikke forstår ”ånden i valghandlingerne”, men derimod udelukkende udviser ”stormandsholdninger”.
7. Jeg er overbevidst om, valget i mit område blev gennemført ”frit og fair”, selv om der naturligvis var enkelte situationer, der kunne debatteres. Det er for mig stort, at parterne i 2006 kunne gennemføre en sådan betydningsfuld valghandling uden vold og borgerkrig.
8. Alle parter i Montenegro roste OSCE for en virkelig god indsats.
9. Jeg beklager, at Folketinget kun kunne sende en observatør. Det sender klart et signal om en manglende interesse.

Jens Chr. Lund.

VALGOBSERVATØR I HVIDERUSLAND – en sælsom oplevelse.

Jeg oplevede på nærmeste hold et forfærdeligt valg, et valg med total mangel på demokrati, et valg, hvor der givet blev snydt med resultatet og et valg, der fortsat medfører, at vi har et diktatur midt i Europa.

Jeppe Kofoed og jeg var udpeget som valgobservatører i Hviderusland.

Turen var arrangeret, så vi ankom fredag den 17. om eftermiddagen. Det viste sig at være et dårligt valg. Ikke bare gik vi glip af store dele af OSCE 's orienteringer. Langt værre var imidlertid, at vi fik et døgn mindre til at vurdere den demokratiske – eller mere korrekt den totalt udemokratiske valgkamp.

Ungdomspolitikere.

Noget, der givet har slået alle i Danmark og også undertegnede, var, at Hviderusland havde udvist en række europæiske ungdomspolitikere, blandt disse en del danskere. Tre unge politikere fra DSU, VU og RFU var med vores fly for at erstatte de udviste. De unge havde korrekt turistvisa. Alligevel blev de nægtet indrejse.

Det er tydeligvis ikke demokrati.

Lad os tage hatten af for de unge mennesker, der på denne måde fremhæver det manglende demokrati, selv om de givet udsætter sig for en personlig risiko. Det er derfor ukorrekt, når nogen hævder, at unge mennesker i dag er egoister og kun interesseret i egen vinding.

Jeg har et godt råd til unge mennesker, der vil vise deres politiske synspunkter. Tænk over, hvor jeres rejse og visa arrangeres. Det er vel ikke utænkeligt, at det er fra den kilde, at KGB i Hviderusland har fået de informationer, der gør det muligt at hindre indrejse.

"Fair" valgkamp.

Ud over præsidenten opstillede yderligere tre kandidater, hvoraf de to klart var i opposition til Præsident Lukashenko Lørdag aften fik Præsidenten muligheden for i den bedste sendetid at komme med endnu en af sine dundertaler til befolkningen på de fleste landsdækkende kanaler. Overraskelsen var imidlertid stor, da jeg så det næste program fra en fabrik, som producerer nogle af verdens største lastbiler. Hvem var taleren, der virkelig benyttede lejligheden til en forstærket valgkamp? Det var naturligvis Præsidenten, som ud over talen også fik lejlighed til under mediebevågenhed at køre de store lastbiler.

Befolkningen orienterede mig om, at præsidenten helt ufatteligt ofte er i medierne. Han bestemmer klart selv, så han får lejlighed til at fremhæve landets "stabilitet" ved konstant at fremhæve omverdenens mangler og svagheder.

De øvrige kandidater var tildelt to optrædener i TV på dårlige tidspunkter. Begge gange blev deres indlæg beskåret.

Øvrige forhold i debatten var, at en af kandidaterne blev gennembanket af sikkerhedsstyrkerne.

Mange af oppositionens hjælpere blev fængslet, så der i dag er ca. 400, der er i fængsel på grund af politisk virksomhed. Det er selvfølgelig ikke et demokrati, der reagerer således.

En særlig provokation over for OSCE var imidlertid, at flere politikere fra Litauen og Georgien blev forhindret i at indrejse.

Valgdagen.

Jeg observerede en halv snes valgsteder i området omkring Maladziecna ca. 70 Km. nordvest for Minsk.

Teknisk set var valgstederne perfekte. Valgkomiteerne var velbesatte, vælgerne viste pas, de kvitterede på valglisterne og stemmesedlerne kom i en forseglet boks.

Problemet var imidlertid mangeartet. Halvdelen af vælgerne havde stemt inden valgdagen, da man helt op til aftenen før kunne stemme. Manges stemmer blev hentet i hjemmet. På en militær kaserne var der et valgsted, der kl. 1000 havde 100 % valgdeltagelse. Som tidligere oberst kan jeg godt se, at det næppe er helt demokratisk, når soldaterne under kommando og tydeligt nervøse kommer løbende til valgstedet.

Af de 357 afgivne stemmer på denne kaserne, gik de 356 til Præsidenten.

Optællingen.

Efter reglerne skulle stemmerne tælles op i tre grupper, nemlig de tidligt afgivne stemmer, de indsamlede stemmer og stemmerne afgivet på dagen.

Det skete ikke mange steder, men som den eneste OSCE observatør lykkedes det på mit afstemningssted at få det gennemført på denne måde.

Resultatet var slående. Præsidenten fik 91 % af de tidligt afgivne stemmer, 98 % af de afhentede stemmer og under 50 % af dagens stemmetal.

Jeg kan ikke hævde, at der er sket valgfusk på mit afstemningssted, men der fandtes både voks, selvgarn og segl på valgstedet, så der kunne være sket en ombytning af stemmesedler.

På mange andre valgsteder fik OSCE observatørerne reelt ikke mulighed for at se stemmesedlerne, og mange steder oplevede de, at to næsten lige store bunker havde væsentlig forskellige resultater.

Konklusion.

Valgkampen var absolut ikke fair. Der er meget, der tyder på valgsvindel. Befolkningen blev truet til lydighed.

Hvad der imidlertid var meget positivt var, at befolkningen generelt var utrolig glade for at se os, de var venlige og charmerende.

Jeg vil gerne til Hvide Rusland igen – og jeg håber virkelig for befolkningen, at de får et demokrati.

FREMTIDENS LAND?

Jeg har været i Albanien i 4 – Fire – dage som valgobservatør. Jeg har dermed ikke slugt al visdom om dette land, men jeg har oplevet noget som jeg gerne vil dele med mine landsmænd, Danmarks befolkning.

Hvad ved vi danskere egentlig om Albanien? Vi ved, at landet er langt væk fra Danmark og vi ved, at det havde verdens mest brutale styre under kommunistperioden..

Det første er ikke rigtigt. Der er ikke så langt til Albanien som til Grækenland og Tyrkiet, hvor vi jo meget gerne tager på en velfortjent ferie.

Det er til gengæld rigtigt, at de havde et forfærdeligt styre, men et styre, som jeg kan huske, at nogle meget venstreorienterede udtalte sig positivt om. Jeg husker de, der fremhævede, at Albanien ikke var kapitalistisk og det ikke var påvirket af den vestlige indflydelse m.v.

Hvorfor valgobservatør i Albanien:

Oprindeligt ville jeg meget gerne have fået opgaven at være observatør i Kakistan. Der var imidlertid to langt mere rutinerede og dygtige folketingsmedlemmer, der også ønskede denne opgave, så jeg blev tilbudt Albanien som opgave.

Det viste sig, at jeg var det eneste medlem, der blev udsendt af Folketinget til støtte for OSCE.

Morten Østergaard fra de radikale var udsendt af Europarådet og Jørgen Grunnet var leder af hele OSCE holdet, så jeg var ikke helt alene.

Jeg føler, at jeg var klædt godt på af de danske embedsmænd før jeg tog af sted. Jeg modtog masser af papirer, masser af instrukser og gode råd. Det største problem var egentlig at få det hele læst.

To pr. observationshold.

I materialet havde jeg læst, at vi ville blive inddelt i observationshold med to politikere fra forskellige lande, en tolk og en kører.

Derfor var det noget af en overraskelse, at jeg alene fik team 132 med ansvar for observation i kreds 23, Krujë. Jørgen Grunnet var senere så flink at nævne, at det var fordi OSCE ikke var i tvivl om, at jeg kunne klare opgaven. Lidt af en FEDTERØV har han altid været denne Jørgen Grunnet.

Der var flere politikere med flyet til Tirana. Vi blev afhentet af nogle meget hjælpsomme unge albanere, der hjalp med den manglende bagage, sørgede for hurtig passage af toldkontrollen m.v. De kørte os til vore hoteller, og jeg var så heldig, at mit hotel var Hotel Sheraton. Det var ikke så ringe.

Mit værelse var på 5. sal med total udsigt over Tiranans Idrætspark. Beklageligvis fik mit gamle fodboldommerhjerne ikke sin lyst styret. Der blev ikke spillet kamp på banen, medens jeg var der.

Første Briefing.

Lidt tilfældigt gik det op for mig, at der var en briefing for alle nyankomne observatører på nabohotellet, Hotel Rogner. Så efter en hurtig frokost og en lokal øl forlagde vi til Rogner.

Briefingen var ret generel og dækkende for den overordnede informationsbehov. Mit gamle Thybotemperament kom dog op at koge. De, der kender mig, ved, at der skal meget til, men her blev jeg irriteret. Der var nogle af de kendte "toppolitikere", der udtalte sig endog meget kritisk om det valg, der først skulle foregå to dage senere. Der kom beskyldninger om korrupsion, snyd og meget mere af samme skuffe. Som nævnt var det ikke tilfældige politikere som mig, men ledende politikere fra internationale organisationer.

Heldigvis fik jeg senere lejlighed til i klare og let forståeligt vendinger at udtrykke min foragt for den slags udtalelser forud for et valg. Det er uværdigt, hvis man på denne måde forsøger at påvirke mig og andre observatører i negativ retning før, vi er startet på vor opgave.

Heldigvis er jeg blevet så gammel, at jeg har "glemt" navnene på de politikere, der udtalte sig på en måde, der tydeligt viste, at de på forhånd havde besluttet, hvordan valget skulle vurderes.

Anden briefing.

Også om lørdagen var der lange briefings for os. Alle de opstillede partier fik lejlighed til at tale til os, og vi fik lejlighed til at spørge dem. Det var i de fleste tilfælde partiformanden, der kom. I enkelte tilfælde var det partiets generalsekretær. Partiformændenes orienteringer havde en blandet karakter. Oppositionens leder udtrykte kritik af forberedelserne til valget og regeringens indsats. Kritikken forstummede efter hånden som det så ud til, at oppositionen ville vinde. Ja sådan er livet.

Jeg må imidlertid konkludere, at det var generelt positivt, at lederne tog sig tid til at tale med os dagen før valget. Jeg følte mig lige pludselig betydningsfuld.

Efter partilederne blev vi præsenteret for vor (i mit tilfælde min) kører og tolk. Sjældent har jeg været så heldig. Kørerens viste sig at være mere end 100 % loyal, venlig og pligttopfyldende. Det eneste problem med ham var, at han specielt i starten var meget ydmyg og bange for ikke at slå til over for den "FINE" mand fra Vesteuropa.

Tolken viste sig at være fantastisk dygtig. Det var en kvindelig tolk på 28 år. Hun var virkelig god til engelsk og boede i Krujë. Hun kendte derfor hele området og mange personer i distriktet.

"Udflugt til Krujë".

OSCE havde bestemt, at vi skulle antage både kører og tolk allerede om lørdagen for at møde dem under briefing.

Da jeg både er thybo og oberst, besluttede jeg mig for at udnytte dem til mere end blot et møde. Jeg valgte at gennemføre en rekognoscering i området. Jeg ville prøve vejen til Krujë, og jeg ville vide, hvor nogle af valgstederne og optællingsstedet var placeret.

Tolken og kørereren var straks med på den ide, ja de var nærmest begejstrede, specielt da de så, at vi var de eneste i Tiranaområdet, der rekognoscerede.

En sjov konsekvens af min beslutning var, at et medlem af Belgiens senat spurgte om hun måtte deltage, så hun kunne se, hvordan jeg forberedte mig. Lige pludselig var jeg en ekspert.

Jeg sagde naturligvis ja til hendes forslag men indrømmede, at det var min første opgave som observatør.

Hun var bestemt ikke i vejen, tvært imod var hun en spændende kollega, der var tyrkisk født, men havde boet i Belgien i mange år.

Vi kørte til Krujë og gennemførte vor rekognoscering. Min tolk foreslog herefter, at vi besøgte byens store borg, der viste sig at indeholde to flotte museer, et etnografisk og et historisk museum. Specielt den historiske del var spændende. Her så vi bl.a. hvordan det dengang kristne Albanien havde slået det osmanniske rige. Denne historie kom noget bag på det tyrkiskfødte senatsmedlem.

Efter museumsbesøget gik vi igennem en fantastisk spændende basargade, som virkelig bør besøges af turister.

Turen afsluttedes med et besøg på byens flotteste restauration, hvor vi fire personer fik en fantastisk middag med god vin, colaer og kaffe til 130 kr. for os alle.

VALGDAGEN.

På valgdagen, som var søndag stod jeg op kl. 0400, da vi skulle møde et andet hold i Krujë klokken 0600. Dette hold havde været i Albanien siden den 18. maj, men skulle under valget virke i et andet område.

Naiv som jeg er, troede jeg, at de ville give mig opgaver og instruktioner, men nej. De ville vide, hvad min plan var, og blev tydeligt overrasket, da jeg forklarede min plan, der indebar kontrol af et valgstedes åbning, kontrol af ti andre valgsteder og kontrol af et valgstedes lukning og overførsel af valgurner til optællingsstedet. At jeg også ville overvære dele af optællingen nærmest chokerede dem.

Journalist med på observation.

Som nævnt var jeg alene. Jeg fandt ud af, at Jyllands Posten havde en journalist nede for at dække valget. Det må jeg anerkende avisen for.

Journalisten ville gerne opleve, hvordan en sådan opgave skulle løses, så vi spurgte OSCE, om der var problemer i, at hun fulgte mig. Det var der ikke, og jeg må stærkt presset erkende, at hun var en meget positiv følgesvend.

Jeg er overbevist om, at hun fik et væsentlig bedre indtryk af valget ved at være ude i marken og ikke på et kontor i Tirana.

Erfaringer.

Jeg blev positivt overrasket over de observationer, jeg gjorde. Jeg oplevede ikke en alvorlig overtrædelse af ånden i valget.

Jeg oplevede meget engagerede personer i valgkomiteerne. De sad på deres plads i samtlige 12 timer, de kontrollerede lister, sprøjtede "usynlig" blæk på fingrene og kontrollerede tilsvarende, at de nye vælgere ikke tidligere havde fået blæk på tommelfingeren.

Jeg kunne givet have organiseret valgstederne bedre end det skete, men vi bør huske på, at det er nyt for dem.

Jeg så eksempler på i de yderste områder, at specielt de ældre kvinder ikke kunne læse stemmesedlerne og derfor skulle have hjælp. Det mener jeg ikke er ensbetydende med det forfærdelige begreb familieafstemning.

Parlamentet havde bestemt, at optællingen af stemmer skulle foregå på et centralt sted for hvert distrikt – givet efter råd fra Vesten.

Det blev til kaos med hensyn til aflevering af boksene. Valgkomiteerne ville gerne hjem, så de masede på for at få afleveret først. Modtageorganisationen var meget bureaukratisk i deres kontrol, så der op stod reelt farlige situationer på trappen til centret.

Til gengæld gik optællingen overraskende godt. Overraskende fordi en del af de, der talte op i de op til 36 timer, var de samme, som lige før havde bemandet valgkomiteerne i mere end 24 timer. Optællerne måtte ikke holde pause og måtte ikke erstattes. Reelt var nogle altså vågne og effektive i mere end 60 timer. Det var vanvittigt. Men de knoklede.

Ved hvert eneste valgsted benyttede jeg personligt 10 – 15 minutter til at tale med de tilstedeværende vælgere om demokratiets betydning, om betydning af et korrekt valg osv. Jeg oplevede en befolkning, som virkelig var positiv over, at en udlænding fra det vestlige område havde taget sig tid til at besøge Albanien og observere deres valg. Hvis det ikke var min realitetssans, ville jeg virkelig tro på, at jeg var en betydningsfuld person.

Debriefing.

Der var flere tilbagemeldinger fra vore observationer. Vi udarbejdede rapporter for hver observation. OSCE samlede os for en mundtlig debat.

Det var et generelt indtryk for de hold, der havde været ude på landet, ude i marken, at det var gået overraskende godt. Der var givet eksempler på uregelmæssigheder, men de var få. Til gengæld er der behov for, at Parlamentet og den kommende regering får rettet nogle af formalierne om valget. Men generelt positivt.

Jeg fik lejlighed til igen at protestere over de unuancerede angreb forud for afstemningen.

Pressekonference.

Efter valget var der en fælles pressekonference for alle de organisationer, der havde deltaget i observationen af valget. Set fra dansk side, var det positivt, at de to talsmænd var danskere, nemlig Jørgen Grunnet for OSCE og Morten Østergaard fra Europarådet. De udførte begge deres opgave på en virkelig god og effektiv måde.

Jeg havde imidlertid personligt det synspunkt, at de ikke nok fik rost befolkningen, valgkomiteerne, optællingsholdene og de lokale observatører og kontrollanter.

Jeg ved godt, at det er svært at få alle synspunkter dækket, når der er politikere, der allerede inden valget er ufatteligt negative.

Jeg nævnte det både over for Grunnet og Østergaard, og så mener jeg, at jeg har ren samvittighed.

Generelt indtryk af Albanien.

Albanien kan blive alle tiders turistområde. Temperaturen er som i Grækenland. Alt er væsentligt billigere her end i øvrige turistlande i området.

Folk er venlige, men de mangler endnu forståelsen af vittigheden af at få ryddet op langs vejene, i bjergene og på strandene.

Europæere køber i dag huse i Syden. Vi ser TV – udsendelser om huspriser i Tyrkiet, Spanien, Frankrig, Grækenland osv. Det er uforståeligt, at så få køber hus i Albanien. Det er uforståeligt, at turistbureauerne ikke allerede har kastet sig over Albanien. Der er natur, kultur, billig mad og drikke og rare folk.

Problemområder.

Albanien har IKKE fået løst deres problemer fra kommunisttiden. De har ikke fået rehabiliteret de politiske fanger fra kommunistperioden. Mange af de nu løsladte fanger lever under uværdige forhold i gamle partihuse, på skoler og under andre kummerlige vilkår.

Vi må her huske på, at de er en del af de, der helt urimeligt blev kastet i fængsel, en del af den gruppe, der blev henrettet over 5000 af uden dom, en del af de, der blev tortureret dagligt i fængsler eller i arbejdslejre, en del af de, der døde 40 % af under HOJAH's styre. Samfundet mangler fortsat at få løst denne væsentlige opgave. Det må vesten ikke glemme. Det må vi presse Albanerne til at få bragt i orden.

Konklusion.

Albanien er fremtidens land, men de har lidt mere end noget andet land. Derfor tager det lidt længere tid med dette land end de øvrige østeuropæiske lande at nå et højt stade. Erhvervslivet har imidlertid muligheden for i dette land at etablere sig før det bliver for dyrt.